

kritički imenik

Piše: Jovan Delić

Petar Milosavljević, »Poetika Momčila Nastasijevića«,
Matica srpska, Novi Sad, 1978.

Ova knjiga je doktorska disertacija Petara Milosavljevića, koja je obdržana na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, što govori o njenoj naučnoj verifikaciji.

Knjiga je pisana izuzetno ambiciozno, sa najmanje dvostrukom namjerom: da se temeljno ispita i osvijeti složeno, nedovoljno ispitano i kontroverzno tumačeno stvaralaštvo Momčila Nastasijevića i da se nade originalan pristup ne samo Nastasijevićevom stvaralaštvu, već književnom djelu uopšte, pristup koji bi omogućio istovremeno isagledavanje svih aspekata književnog djela.

Do vlastitog metoda Milosavljević dođe u razradom triju koncepcija: koncepcije dr Svetozara Petrovića da književno djelo treba shvatiti kao dijalektičko jedinstvo triju dimenzija (teksta, pišca, čitaoca), Kosićove koncepcije dijalektičke konkretnog totaliteta i »femomenologije preslikavanja« Mihaila Petrovića Alasa. Milosavljević nalazi da je tako stvoren metod »integralan« i da omogućava da se prevladaju sve »pozitivističke i antipozitivističke orientacije u modernoj nauci o književnosti s istog metodološkog stanovišta, ali da nije »integrativski, eklektički«. Tačkav metoda, misli Milosavljević, omogućava istraživaču da uđe u pričevu stvaralačku praksu.

Nama se čini majuspešnjim onaj dio rada koji se neposredno bavi analizom Nastasijevićevog stvaralaštva. Milosavljević vidi Nastasijevićevu poetiku kao miz promjena koje se mogu prati po fazama. On prati i »eksplicitnu« i »implicitnu« Nastasijevićevu poetiku, ali »ne jednu naspram druge«, kao nešto odvojeno, već u njihovom zajedničkom nastajanju, razvoju i korespondenciji.

Milosavljevićeva knjiga je nesumnjivo duhovni napor na planu teorijske misli i prilog pioniravanju književnog djela zagotonog Momčila Nastasijevića.
gsized-to-fit,,

Miro Vuksanović, »Kletva Peka Perkova«,
»Ravangrad«, Sombor, 1978.

Kletva Peka Perkova je pisana tehnikom iskaza, tehničkom koja je potonjih desetak godina veloma česta u srpskoj literaturi, dječjim i mladim u pišaca srednje i gotovo po pravilu u pišaca mlađe generacije. Priča je ovičena junakom i njegovim jezikom i dolazi iz perspektive glavnog junaka, Peka Perkova. Jedanaest relativno nezavisnih proznih teksticica čine čvrst ciklus priča zasnovanih na anegdoti »iz seljačkog života«, čije jedinstvo garantuju pripovjedač i junak ove proze Peko Perković, jezik i mjesto

zbivanja. Pisac je uspio da stvori iluziju razgovora junaka-pripovjedača i čitaoca. Peko Perković se već na početku predstavlja čitalcu, u prvom tekstu koji liči na intervju. U tom tekstu je već skiciran pripovjedačev portret i dobrom dijelom je motivisano kasnije Peklovo pričanje, posebno njegova kletva. Peko Perković je gotovo maksimalno hendičkepiran u času kad započinje priču: star, sakat, inemoćan, usamljen, razoren poredice, bez nadosti, bez združljiva, bez ljubavi, sa isamo još jednim potomjom željom — da bude sahranjen u ločev grob. Ostaje mu jedino da se spasi u jeziku, u priči. To je još jedino što ima i u Šta vjeruje. Osama i mnoštvo duševnih ozljeda tjeraju ga na pričanje, a silni hendičkepsi psihološki opravdavaju sklonost ka mazohističkom razotkrivanju, koje često ide do auto-karijature, pa i do plovjeravanja »jedne velike tajne«. Peko Perković razotkriva i lažnu idiliju plemenskog života, pokazujući kako se dogovorili pretvaraju u tuče, parodirajući konferencije, opisujući laž poredičnog plemenskog moralu i nesigurnosti njegovog temelja, spuštost i nakaznost plemenske pravde. Sve je to popraćeno raznovrsnim tonovima humora i smijeha, i od pošalice do jetke ironije, auto-karijature, karijature i satiričnog ujeda, dodešće rijetkog.

Pekova priča ostaje na mnogim stranicama pitka, nekad čak i majorska, mada je baš u Kletvi, zavedena bogatstvom jezika i nabranjem autentičnih kletvi, skliznula malo u manir.

Knjiga je opremljena i rečnikom koji je isastavio Mato Pižurica.

Autor ove knjige je počinio više prozog »lukavstva« i vještine nego što bi se to očekivalo od pišca prve knjige.

Juraj Tušjak, »Krčma«,
Matica srpska, Novi Sad, 1978.

Juraj Tušjak se ovom knjigom priča počinješ iši pišac vješt u građenju »alt-mofsere«. On vješt dovodi u vezu pionersko-nomantičarsku fantastiku i svijet čudesnog s psihologijom književnog junaka, ali takođe uspiješno razvija realno-psihološku priču, koristeći promjenu pripovjedačeve perspektive i stvarajući dubok utisak doživljenoštiti studbina. Najuspješniji je, po našem mišljenju, tamo gdje pripovjeda o zlu, o ljudskoj savjesnosti matriničnoj zlom i grubejim, o ljudskoj poremećenosti zbog smišljenog ili nehotičnog zla, i potrebi iskupljenja kroz kaznu ili kroz priču, o nesigurnosti svega što jesmo i što činimo.

Rade Obrenović, »Poslednje leto detinjstva«,
»Dečje novine«, Gornji Milanovac, 1978.

Ova knjiga kratkih priča, namijenjena prije svega djeci, jeste knjiga sjećanja na nekoliko uspomena iz djetinjstva. Obrenović će se ponekad odlučiti za surovu temu, surov detalj iž dječjeg iskustva, osvijetljen često iz »naknadne perspektive« odraslog, i neće, što je dobro, igratiti kod mladog čitatelja na sumnjuvici didaktičku kartu.

Mora se, međutim, primijetiti odsustvo fabularne zanimljivosti i nesigurnosti u razvijanju fabule, što u prozici za djecu često nije preponučljivo. Taj nedostatak Obrenović nije nadoknadio ni jezičkom inventivnošću, niti pak bogatstvom slike, tako da je ovo štivo prilično posna hrana za dječju imaginaciju.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uredjuju: Lazar Bojanović, Milan Dunderski, Slavko Gordić, Vičasovljev Hronjec, Dragan Koković i Jovan Zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik Cvjetan Dimovski / sekretar Radmila Gikić / članovi izdavačkog saveta: Janko Banjai, Bosiljka Bojančić, Cvjetan Dimovski, Nedeljko Terzić, Lazar Elhart, Ksenija Maricki Gađanski, Slavko Mišković, Julijana Palfi, Jordan Pešić, Jozef Rić, Miroslav Štajner, Milan Stanić (predsednik), Jovan Zivlak i Pero Zubac / izdaje niž dnevnik, oour »Redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor Vitomir Sudarski / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine Vojvodine / časopis finansira SIZ kulture SAP Vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja preplata 100 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun 65700-601-11971 niž dnevnik, oour »Redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor Zorica Stojanović / štampa »Prosveta« novi sad, Stevana Sremca 13. / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.

DANICA VUJKOV: »NOĆ KAO ZNAK«,
Matica srpska, Prva knjiga, Novi Sad, 1978.
Piše: Jasna Melvinger

U svojoj prvoj »Noć kao znak«, Danica Vujkov u poetskom sećanju obnavlja izgubljeni svet detinjstva i mladosti, odsanjavši još jednom ono što je bilo proživljeno. Poetsko u tome štivu pri tom nas ne udaljava od onoga što prepoznajemo kao dobro pogodenu realnost i atmosferu u pomalo zatamnjrenom količinu potonulih i izgubljenih vojvodanskih prostora.

Naprotiv, karakteristike ambijenta u kome se, s pritajenom dramatičnošću, odvijaju na prvi pogled jednostavne, svakidašnje životne situacije, poetskom imaginacijom, Danica Vujkov još više rastvara i produbljuje do intenzivnijih boja i mirisa. Ne radi se o jednoj od onih poetskih knjiga što uime sna brišu konture prepoznatljivog, nego o prozi kojoj poetsko pomaže da realnost zapuljsira intenzivnije, održićući se, u krajnjoj liniji, svega što ne bi doprinelo atmosferi, čulnoj dimenziji koja iznosi kroz doživljaj, kroz taloženje i skustava vezanih za sredinu i njehe značke.

Tematika ove proze zato i nisu »nedogađanja« kojima nas je zarobilo detinjstvo, relacije otac—majka—brat, koje naglašavaju osećanje našeg definitivnog odlaska, u daljine koje su u nama. Nije sve ni u onim nijansiranim kolebanjima, masljuvanjima priateljstva ili ljubavi na opasnim rivicama samoće, u onim »bolovanjima« u ispitivanju, pokušavanju identificiranja nas samih. Knjiga Danice Vujkov zamisljiv je pokušaj da se zabeleži san o jednom podneblju na način da ono što nije nikakvo »dešavanje«, nego stanje, bude prepoznato kao pritajeni vid intenzivnog doživljaja.

Petar Joksimović, »Broj telefona«,
Književna opština Vršac, 1977.
Piše: Dejan Tadić

Petar Joksimović, mladi vršački poeta, prvič u lirsckom knjigom najavio je svoje prisustvo u vojvodanskoj literaturi na najbolji mogući način. Joksimović je izbegao brojne zamke koje prate prve pesničke zbirke, izbegavajući svesno velike teme i krupne reči. On se izrazio na jednostavan i ne-patoren način, pišući o onome što mu je blijsko.

Pesnik motive svojih pesama crpi iz neposrednog života, stvari i ljudi koji ga okružuju. Ponekad se vraća u detinjstvo i reminiscencijama nadopunjuje sadašnjost.

Broj telefona je knjiga locirana duboko u prostor sadašnjice. U liricim pesama nema izlišnosti, one su u savsim prečišćene, tako da deluju kao miniaturne arabeške. Pisati o svakodnevnom bitišanju na najjednostavniji i najdostupniji način krije opasnost od banalnosti i narrativnosti. Joksimović je, međutim, i odlične i svog života inspirisao tako da je izbegao loru opasnost i uklopio ih u kompaktan celinu.

Tek tu i tamo povremeno izbjija određena nauglačanost, naslutiti se nedostatak veštine, neprečišćena reč, ali, s obzirom na to da je pred nama mlađi spisatelj, to je zanemarljivo, jer Joksimović je ovom knjigom potvrdio svoj mesumnjivi talent.